

KRAJ ZIME JE

Zima i sneg pred nas postavljaju opasne izazove i retko ko će se usuditi da svoje 4x4 vozilo potera na nekoj dužoj relaciji po divljini, prteći kroz neraščišćen sneg. U željnom iščekivanju lepog vremena i da krenu na svoju prvu prolećnu off-road turu, mnogi nisu svesni činjenice da je mokar, težak i slegnut sneg jedina vrsta snega pred kojom je terensko vozilo gotovo bespomoćno

„Sretenjski off-road karavan“ na planinama krajnjeg jugoistoka Srbije, o kome ste detaljnju reportažu mogli da pročitate u prethodnom broju, bio je prilika i za nas i za naše prijatelje da proverimo koliko toga znamo o vožnji kroz dubok sneg i o tome kako se treba boriti sa raznim vrstama izazova koje on postavlja pred nas. Iako je to bio period zime kada je u nižim krajevima ojužilo, a sneg se potpuno otopio, na visokim planinama, iznad 1.500 m visine, sneg se zadržava do kraja aprila.

Karavan koji smo organizovali preko Dukat planine ne bi bio moguće bez izvanredne logistike i koordinacije sa teškom mehanizacijom, pogotovo s obzirom na činjenicu da je većina učesnika bila opremljena samo asfaltnim pneumaticima i bez lanaca za sneg. Veliku zahvalnost dugujemo opštini Bosilegrad i njenom predsedniku Vladi Zaharijevu, koji su probijanje smetova na kritičnim deonicama preko Dukat planine (kao i večeru za učesnike karavana) finansirali sopstvenim sredstvima, ne bi li

na taj način učinili nešto za turističku promociju lepota ovog kraja i omogućili da se ovakva nesvakidašnja manifestacija uopšte dogodi.

Planiranu maršrutu na rednog dana, preko planine Čemernik, morali smo da zamenimo lakšom jer smo dobili informaciju da je na nekim njenim deonicama sneg dubok i više od metra, a podršku u mehanizaciji za taj segment karavana od lokalnih vlasti nismo imali. Šta se radi zimi kada ste prepusteni sami sebi i nemate na raspolaganju pomoći zimskih službi?

Iskustva sa Dukata

NAJOPASNiji

S obzirom na to da smo na prvi sneg našli tek na visini od oko 1.100 m delovano je da će ići lako, ali visoki planinski grebeni i smetovi koje vetr na njima ume da napravi dovode do vrlo opasnih i nepredvidivih situacija, čak i kada deluje da se na nekim delovima grebena sneg u potpunosti otopio. I oni delovi gde snega zaista više nema, neposredno nakon njegovog otapanja mogu da predstavljaju opasnost, jer je zemlja dubinski natopljena ogromnom količinom vode, pa tlo ume da bude drastično mekšе nego u bilo koje drugo doba godine. To dovodi do ugibanja i daleko slabije trakcije na strim i klizavim delovima - prvi problemi i potreba za izvlačenjem lošije opremljenih vozila sajlova javili su se upravo na nekim blatinavim strminama na kojima više uopšte ni

je bilo snega.

Kada vozite po terenu gde je sneg otopljen, skloni ste da dubinu snega na deonicama gde gajoš uvek ima ne doživljavate ozbiljno, podrazumevajući da on „samo što nije nestao“. U praksi vam se lako može desiti da na samo nekoliko desetina metara puta sa potpuno suve deonice uletite u smet visok i po nekoliko metara, potpuno nesvesni njegove dubine zbog naizgled ravne površine na koju nailazite. Takvu situaciju smo, prilazeći 1.820 m visokom Golemom vrhu, imali na nekoliko mesta, a najkritičnije je bilo na deonici gde je trebalo sa zaravnim u senci stupiti na deo

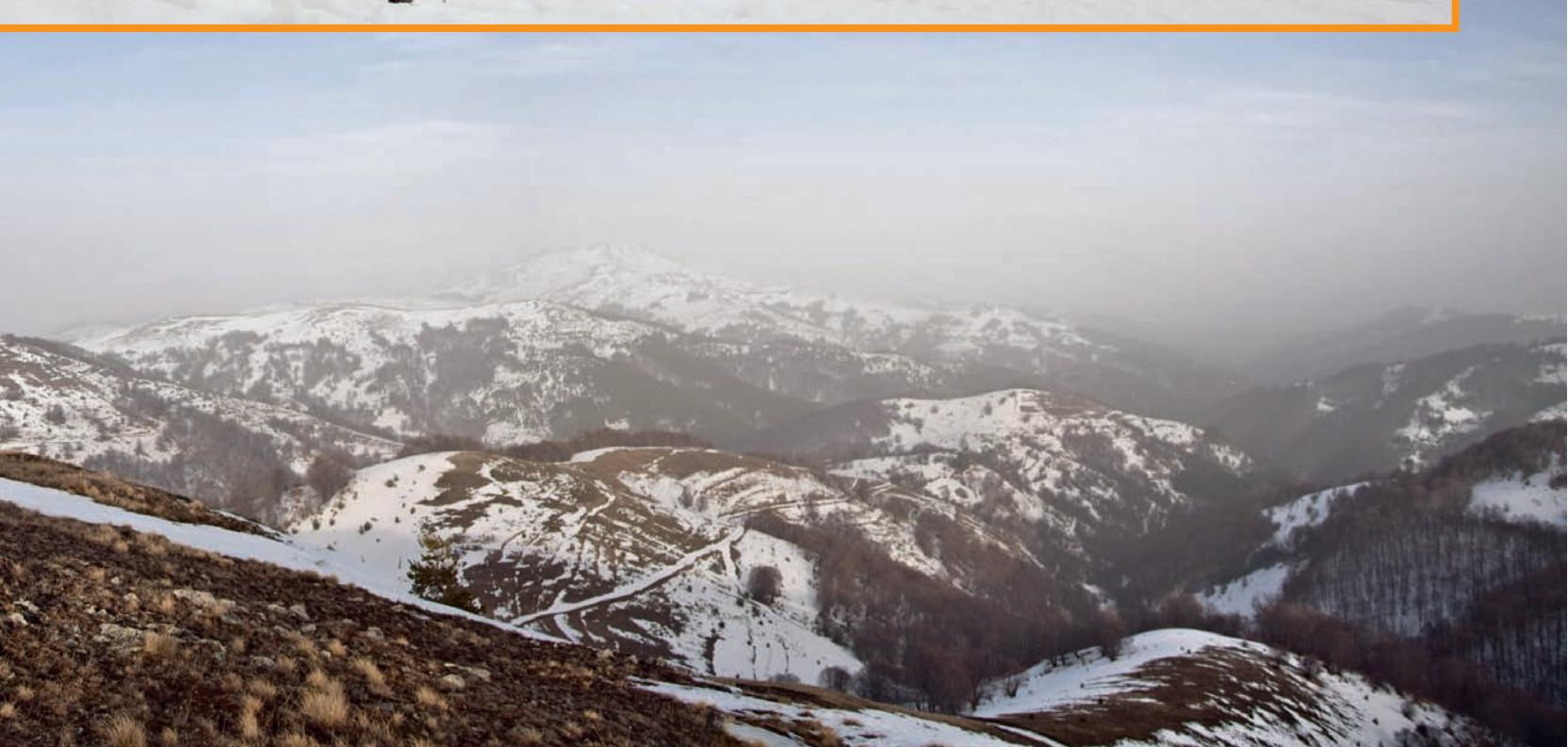
puta koji su, kroz nanose duboke i po tri metra, probili bageri iz Bosilegrada.

Ovu situaciju su sva vozila uspešno savladala samo zahvaljujući činenici da je veliki broj učesnika karavana aktivno pomogao njihov prolaz kopanjem snega na kritičnim mestima i guranjem samih automobila. Biла je to velika škola terenske vožnje, jer su upravo na toj deonici sve vrste pneumatika demonstrirale svoje dobre i loše strane u borbi sa vlažnim snegom i dokazale da ne

postoji linarno pravilo „što veći kramponi, to bolja prohodnost“. Na delovima gde je sneg bio predubok a strmina jaka, veliki kramponi su samo pomagali bržem ukopavanju i naleganju trupa na sneg, kada točkovi ostaju u vazduhu a vozilo beznađeno zaglavljeno. Jedini način za savladavanje te deonice, i to za sva vozila bez obzira na to kakve se gume na njima nalaze, bio je vrlo lagano dodavanje sile na papučići gasa dok vas istovremeno gura nekoliko učesnika karavana.

Visina snega raste sa nadmorskom visinom

Čak ni ovakvu pomoć prijatelja ne treba potcenjivati

Pri odglavljuvanju vozila nasukanog u dubokom snegu, duga elastična užad su nezamenjiva

Kada je podloga čvrsta, a put očišćen, problema nema; ali najčešće nije tako

Ko ovde koga vuče?

Za uspešno savladavanje ovakvih detalja potrebne su vam gume barem za nijansu bolje od asfaltnih

Hvatanje zaleta kad sa očišćene podloge pokušavate da probijete dublji sneg ponekad može da da rezultat

Nitro ima odličnu elektronsku kontrolu proklizavanja, ali su fabričke gume hendičep

Koliko putnika, toliko lopata

Da biste uspešno savladali deonice prekrivene vlažnim snegom, morate da očuvate brzinu i moment kretanja, kako bi vertikalne sile bile što manje i automobil uspeo na neki način da „pluta“ po njegovoj površini. Koliko je ovo izvodljivo uvelikoj meri zavisi od tvrdoće snega i mase samog vozila. U praksi ćete vrlo retko biti u prilici da vozite po površini snega, a

mnogo češće ćete u plići ili dublje tonuti u sneg. Osnovno pravilo koje u ovakvim situacijama treba poštovati, kada osetite da otpor postaje preveliki i da vozilo usled okretanja točkova sve dublje tone, jeste da se zaustavite i krenete malo unazad svojim tragovima dok još nije prekasno, a onda da izdate, izmerite dubinu snega i njego-

vu čvrstinu i dobro razmislite kako dalje. Vrlo često će u ovakvim situacijama najpametnije biti da odustanete i okrenete natrag, sem ako se radi o manjim nanosima koje relativno brzo možete da raščistite. Dakle, kada idete u sneg uvek nosite sa sobom lopatu, a ne bi bilo loše da imate i onoliko komada koliko imate putnika u kolima - probijanje kroz sneg

često zahteva ozbiljan timski rad! Za razliku od svežeg, praškastog snega, kroz koji se svaki ozbiljniji terenac sa dovoljno snage probija kao kroz penu, čak i kada njegova visina premašuje vrh haube, granica dubine mokrog, slegnutog snega koju možete bez problema da savladate ravnja je sa najnižim tačkama vašeg podvozja. Dakle, ako je klirens vašeg automo-

bila 20 cm, sasvim sigurno se nećete probiti kroz sneg u fazi otapanja koji je dublji od toga. Ponekad se kraće problematične deonice mogu rešiti i kroz nekoliko zaleta i nabijanja u sneg, ali takav pristup zahteva veliko iskušto i fantastičan osjećaj za prvi trenutak kada treba odustati od pritisnjanja papučice i krenuti unazad - u protivnom sledi ukopavanje.

Zimske ili terenske gume za ledena bespuća?

Među ljubiteljima zimske vožnje kroz bespuća vlada većita dilema da li su za savladavanje dubokog snega bolje zimske gume (mekе, sa puno mikro zareza), ili one sa velikim „lopatašim“ kramponima, koje su prevashodno namenjene kretanju po blatu i uslovima loše trakcije. Nezahvalno je davati odgovor na ovo pitanje jer i jedne i druge gume imaju svoje vrline i mane, ali smo mi ipak skloni da prednost damo kramponama.

Ako je sneg tvrdi, temperatura niža i realno postoje uslovi za vožnju po površini snega ili tek diskretnom uleganju u njega, zimski pneumatici će vas, vrlo je moguće, da lje dovesti jer je njihov profil manje agresivan prema podlozi, manje će je oštećivati i samim tim manje ukopavati automobil. Međutim,

onog trenutka kada sneg izgubi kritičan stepen tvrdoće i automobil počne dublje da tone, svakako ćete bolju trakciju, i samim tim probojnu moći, imati sa pneumaticima sa ve-

Kvalitetni terenski pneumatici sa kramponima savladavaju svaku dubinu (čak i vlažnog) snega, dokle god ona ne prevaziđa klirens vašeg automobila

likim kramponima. Za vlažan sneg koji izgleda kao želatin pri proletrnjim temperaturama (i njegovoj dubini koja ne prelazi 20-25 cm), prave terenske gume nemaju adekvatnu konkureniju u zimskim pneumaticima.

Da biste se iz vode i blata popeli na padinu pod snegom, potrebna je snaga, dobri pneumatici i vozačko umeće

Šta da uradite kada nasednete trupom na sneg?

Ako ste u snežnu avanturu krenuli sami, jedino „brzo“ rešenje je odglaviti se koristeći vitlo, bilo kačenjem za neko fiksno uporište ili sidro koje nosite sa sobom kao deo dodatne terenske opreme (detaljnije ćemo vas sa tehnikama rada sa vitlom upoznati pred narednu zimsku sezonu). Ako nemate vitlo, a u divljini ste krenuli u grupi od nekoliko vozila, jednako efikasno će biti i da vas drugo vozilo povuče. Pri tom je najbolje koristiti specijalnu terensku užad za vuču veće dužine i stepena elastičnosti, i zalet (ako pokušavate da vučete „iz mesta“, postoji rizik da se i drugo vozilo ukopa). Ako nemate ni vitlo ni druge učesnike u konvoju, jedino rešenje je - kopanje.

Obratite pažnju da kopanje oko točkova ne ma mnogo efekta - eventualno treba oslobođiti nekoliko desetina centimetara iza ili ispred točkova, u smeru u kome imate nameru da se izvučete. Cilj je da se podvozje osloboodi od snega, odnosno da se odblokiraju klijučne tačke koje zapinju u trenutku kada točkovi pokušavaju automobil da po-

krenu u određenom smeru. Dakle, treba otkopati pre svega diferencijale, ramena, au-spuh, kardan, reduktor i sve najniže tačke na podvozju. Nema svrhe da pokušavate da pokrenete automobil dok, sagnuti ispod njega, ne možete jasno da vidite drugi kraj i da se uverite da sneg nigde ne dodiruje podvozje (pokušajima preuranjenog kretanja samo ćete dovesti do još dubljeg ukopavanja i anulirati dotadašnji uloženi trud). Dizalicama vam u raščišćavanju snega može biti od ozbiljne pomoći, pod uslovom da stvorite uslove da je umetnete i podignite neki deo automobila, a još bolje je da nabavite specijalnu „balon“ dizalicu koja automobil podiže korišćenjem izduvnih gasova iz auspuha - nju možete da podmetnete pod bilo koju tačku i vozilo će podići za tili čas. Alternativa za temeljno otkopavanje podvozja može da bude i dizanje jednog po jednog točka i nabacivanje veće količine čvrstog materijala ispod njih, kako bi se na taj način automobil odigao od podloge na koju je naseo.

Aleksandar Veljković

LANCI ZA SPAS

Lanci za sneg su opcija koju svaki ljubitelj zimske terenske vožnje treba da shvati vrlo ozbiljno kao rešenje za sva četiri točka, jer vam oni omogućavaju da kombinujete prednosti zimskih guma i dubinsku trakciju ravnu onoj koju će vam dati ozbiljni kramponi. Njihova montaža ume da bude mukotrpna (posebno u terenskim uslovima), ali ponekad od njih zavisi da li ćete proći ili ćete ostati beznadžno zaglavljeni, čekajući proleće i otapanje snega da biste otisli kući. Ako koristite MT pneumaticke (sa kramponima), nema svrhe nositi lance - njihova montaža neće povećati stepen trakcije, jer je njihovo dejstvo na podlogu vrlo slično onome koje ostvaruju sami kramponi.

Ako nemate terenske pneumaticke, ili su oni prekomerno potrošeni, lanci za sneg mogu biti spas - držite u automobilu komplet za sva četiri točka